Poštnina plačana v gotovini.

Štev. 4. V Ljubljani, dne 1. marca 1926. VI. leto.

VOJNIH INVALIDOV KRALJEVINE S·H·S·
IZVRŠNEGA ODBORA V LJUBLJANI·

List izhaja 1. in 15. v mesecu. — Posamezna številka 1 Din. Naročnina mesečno 2 Din. — Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredništvo in upravništvo v Ljubljani, Št. Peterska vojašnica.

Socialna politika.

V mladi državi, kakor je naša Jugoslavija, in v dvajsetem stoletju, v katerem živimo, bi se pač moralo posvečati socialni politiki velika pažnja od strani vladajočega razreda. Ali, žalibog, godi in dogaja se ravno narobe. V proračunu za budžet 1926/27 so se znižale postavke za ministrstvo socialne politike. Samo nji, kot eni prepotrebni ustanovi v vsaki državi so se znižale, dočim se niso nikomur drugemu. Reducirati je trebalo, šteditи tudi — vsaj tako govori minister financ — in zato se štedi pri — najrevnejših. Štedi se pri socialni politiki. Ukine naj se 13 borz dela. Črtal se je kredit za ustanovitev nadaljnih borz dela, že itak neznaten kredit za brezposelne se je znižal od 200 na 150.000. Poleg drugih znižanj, se je znižal tudi kredit za druge humanitarne zavode — potrebne revnim slojem, med katere spadamo tudi mi vojni invalidi, vojne vdove in sirote.

In zato je reduciranje in okrnjevanje ministrstva za socialno politiko ob enem reduciranje in okrnjevanje nas, vojnih žrtev. Narodno zdravje, ki se tako zanemarja, je zapostavljeno še sedaj bolj. In to zadene tudi občutno nas — vojne žrtve.

Naj tukaj nekoliko obrazložimo našim vojnim žrtvam, kaj je to socialno vprašanje in njega postanek, kolikor je pač v naglici mogoče na kratko. Saj smo mi vojne žrtve najbolj potrebni zaščite socialnega zakonodavstva, ker mi smo — proletarci, bitja, ki se nas je najhujše izrabilo in se nas najbolj zapostavlja.

Socijalno vprašanje nastane povsod, kjer so dejanstvene razmere v nasprotju z zahtevami razuma in pravičnosti. Vsako gospodarsko obdobje kulturnega človeštva je imelo svojo posebno socijalno vprašanje, ki seveda ni bilo vedno obenem tudi delavsko vprašanje. V starem veku, pri Grkih in Rimljanih, se je pojavilo socijalno vprašanje v obliki boja malih kmetov proti veleposestnikom. Delavskega vprašanja ni bilo, ker so delo opravljali sužnji. — V srednjem veku je bilo delavsko razmerje med delodajalcem in delojemalcem, to je takrat med mojstrom in pomočnikom, urejeno zakonitim potom. Pomočniška doba je pomenjala le prehod k mojstrstvu in šele ko so pričeli mojstri ovirati pripustitev novih konkurentov, se je pojavila razlika med interesi mojstrov in pomočnikov. Nastala so pomočniška bratstva, ki so si pomagala s stavkami in bojkoti.

Z razvojem kapitalistične industrijske produkcije je postalo delavsko vprašanje najvažnejše vprašanje moderne družbe. Železnice in parni stroj so napravili industrijsko produkcijo nezavisno od vodnih sil in nahajališč surovin in omogočili nakopičenje industrij delavstva. Prejšnje patriarhalno razmerje med delavci in delodajalci je izginilo in novi tovarnarji po večini niso poznali druge morale kot ono svojega žepa. Stremljenje po hitrem izkoriščanju strojev je vodilo k podaljšanju delovne dobe, nočnemu in nedeljskemu delu, nezdrave delavnice in nezavarovane naprave pa so povzročale često nesreče, bolezni, prerano smrt ali invalidnost. Nagromadenje delavstva v industrijskih krajih je povzročilo prepolnitev stanovanj z vsemi svojimi zdravstvenimi in moralnimi nedostatki. Nepretrgano enolično delo (delitev dela) je ubijalo delavčev duh, delo žensk in otrok pa je uničevalo rodbinsko življenje. Iz vsega tega je sledil alkoholizem in nemoralnost, prezgodnje poroke in prostitucija ter telesna in duševna propalost sploh.

K tem gospodarskim momentom so se pridružili še politični: 18. stoletje je prineslo množicam osebno svobodo in formalno enakopravnost z višjimi sloji in končno tudi svobodo združevanja. Nagromadenje delavstva je omogočevalo delavske organizacije, šola, časopisi in cenena prometna sredstva so z naraščajočo izobrazbo povzročala hitro širjenje organizacijskih idej.

Tako je nastala med delavskimi vrstami razredna zavest, zavest, da tvorijo delavci poseben delavski stan, katerega interesi niso v skladu z interesi posedujočih razredov. In kakor so se pojavljale v posameznih državah zgoraj navedene razmere, tako se je pojavljalo tudi moderno delavsko vprašanje.

To je nastalo najpreje v državih, ki so se industrijsko in gospodarsko najhitreje dvigale (Anglija, Nemčija, Francija, Belgija), kjer je bilo delavstvo najnaprednejše in najboljše plačano. Iz tega tudi izhaja, da socijalno vprašanje delavstva ni samo želodčno, temveč predvsem kulturno, da njegovega nastanka ni povzročilo samo slabo gmotno stanje, temveč večja izobrazba, samozavest in razsodnost mas ter s tem povečane življenske zahteve.

Toda delavsko vprašanje, nasprotje med posestniki delovne sile in podjetniki kot posestniki vseh produktivnih sredstev ni edino novodobno socijalno vprašanje. S porastom prebivalstva, tehničnim napredkom in novodobnimi pravnimi redi je nastala še cela vrsta drugih posebnih socijalnih vprašanj: obrtniško vprašanje (konkurenca z velepodjetji), zemljedelsko vprašanje (padanje cen vsled inozemske konkurence, zadolževanje in drobitev kmečkih posestev), žensko vprašanje (na eni strani kot del delavskega vprašanja, na drugi strani kot nujnost samostojnega zaslužka), vprašanje izobraženega proletarijata (nadprodukcija duševnih delavcev, uradnikov) itd.

Zakonodajno in upravno delo, s katerim deluje javna moč na odstranitev ali mišljenje omenjenih vprašanj, s katerim deluje z drugimi besedami na primernejšo razdelitev celotnih narodnih dohodkov med posamezne družabne razrede, imenujemo v njegovi skupnosti socijalno politiko.

Naloge socijalne politike so torej zelo mnogobrojne. Oglejmo si jih nekaj pobližje.

Socijalna zakonodaja se mora opirati na izčrpno in točno statistiko in ugotovitev delavskih razmer. Ta delavska statistika se mora ozirati predvsem na: število delavstva v posameznih podjetjih in strokah po starosti, spolu, rodbinskem stanju itd.; delovno dobo in odmore; nedeljsko in nočno delo; mezde po višini in plačilnih rokih; vrsto delovnih prostorov; varnostne in zdravstvene naprave, nevarnostno stopnjo in tako zvane industrijske bolezni; de-

LISTEK.

Žensko delo in zaščita vojnih vdov.

(Marta Harnoss in Chr. Pfändner.)

(Dalje.)

Razvoj ženskega dela med vojno se priključuje v gotovem smislu razvoju predvojne dobe, samo v poostreni meri. Ako je šel pred vojno gospodarski razvoj stopnjema, se je med vojno pospeševal z izvengospodarskimi momenti in to ravno potom vojne. Vpoklicanje velikega dela moških je rodilo potrebo, da se zaposlijo ženske v tovarnah v mnogo večji meri in se tako zdrži gospodarsko življenje pokoncu. Nam vsem je še v spominu, da smo videli žensko v vseh poklicih in v vseh tovarnah in zato ni potrebno o tem pisati obširnejše. Na vsak način se je ženska izkazala sposobno, da je zadostila zahtevam, ki jih je stavila vojna na nje Poleg tega še treba upoštevati dejstvo, da je naraščajoče pomanjkanje zaposlovalo tudi gospodinjo in mater, ki je morala opravljati še povrhu svoj poklicni posel in ji tako otežkočalo izvrševati še bolje svoj pridobitni poklic.

Važno je, da je takoj 4. avgusta 1914 bil izdan zasilni zakon, ki je odstranjeval izjeme v obrtniškem redu, tičočih se zaposlevanja ženskih moči. Da to dobro pregledamo je potrebno, da si te zakone ogledamo natančneje. Oni nam dajo točno sliko o razvoju zakonodaje v tem času.

Važnejše vojne odredbe, odloki itd., tičoč se zaščite delavk.

1. Zasilni zakon od 4. avgusta 1914. Izjeme predvidene v obrtnem redu glede določil zaposlenja pridobitninskih delavcev in delavk, lahko za čas vojne državni kancler odstrani po celi državi, ali pa samo za gotove obrate

2. Odredba ministra trgovine in obrti od 5. avgusta 1915: Delo v nedeljo za potrebo vojske in za živila se ne prepoveduje.

3. Odlok državnega kancelarja od 8. avgusta 1914: Pri podelitvi izjem, se mora postopati z veliko previdnostjo. Le v posebnih nujnih slučajih se naj primenja zakon od 4. avgusta.

4. Odlok državnega kancelarja od 18. avgusta 1914: Prošnja nemške premogokopne družbe rujavega premoga, da se ji podeli splošna izjema in da sme zaposlovati delavke in mladoletne, se odkloni.

5. Odlok ministrstva za trgovino in obrt 9. marca 1915: Za časa vojne se dovoljuje delo v rudnikih tudi ob nedeljah.

6. Odredba zveznega sveta od septembra 1916, da se podaljšajo določila o delu žensk v svinčeni industriji do 1. maja 1918.

7. Okrožnica kancelarja od 11. decembra 1916: Kancelar se noče poslužiti pravice, dane mu z zakonom 4. avgusta 1914. — Prepoved 24-urnih izmenjalnih šihtov Dovoljenja, da se sme zaposliti ženske tudi ponoči se dovoli z upeljavo 8-urnih izmenjevalnih šihtov.

8. Odlok vojnega urada dne 14. januarja 1917 (Zaščitne mere tičoče se ženskega zaposlovanja ponoči).

9. Okrožnica ministrstva za trgovino in obrt od 14. aprila 1914. (Tičoča se nočnega zaposlovanja žensk).

Čimdalje je trajala vojna, temboli se je pokazalo, da si ženska, ki je ostala sama rednica svoje družine, torej vdova, mora poiskati trajno zaposlitev. Ta čas se je ustanovil tudi

lovne pogodbe, posebno v kolikor se tiče odpovednega roka, kazni in odbitkov; vajeniške razmere in šolanje naraščaja, nameščanje žensk in mladoletnih; stanovanjske razmere delavstva, rodbinsko življenje in razhodno gospodarstvo; mezdne spore, stavke in odpuste; brezposelnost in zavarovanje; splošno stanje industrije.

Ena najvažnejših in zgodovinsko prva naloga zakonite obrambe delavstva je ureditev dela mladoletnih, ker pri teh je nevarnost za njihovo telesno in moralno zdravje največja in posledice najtežje popravljive.

Istočasno je treba stalno posvečati vso skrb industrijskemu delu žensk, ki ogroža zdravje, povzroča zanemarjanje hišnih opravil, uničuje rodbinsko življenje, povečava umrljivost dojenčkov in mrtvorojenja, zanemarjanje otroške vzgoje in demoralizacijo žensk in moških, ki delajo skupno pri neurejenih rodbinskih razmerah. Prepovedati se ima nočno delo, delo v nezdravih industrijah, določiti delovno dobo in prisilno praznovanje po porodu in v slučaju potrebe tudi pred porodom.

Treba je določiti in urejevati tudi maksimalno delovno dobo za moške in sicer v meri, ki odgovarja zdravstvenim zahtevam, pri čemer se je ozirati na razmere pri posameznih produkcijah. Z ureditvijo delovne dobe je v zvezi tudi ureditev odmorov, omejitev nočnega dela na najnujnejšo potrebo in ureditev nedeljskega odpočitka, kjer bi se moral uveljaviti angleški sistem prostega sobotnega popoldneva.

Vso pozornost mora socijalna politika posvečati tudi varnostnim odredbam in napravam pri produkciji, posebno pri onih, ki povzročajo posebne »industrijske bolezni« (izdelovanje žigic, živosrebrnih zrcal, svinčenih barv itd.). Posebno pri takih industrijah je treba uvesti od časa do časa obvezni zdravniški pregled vseh delavcev in maksimalno zdravstveno dobo.

Glede mezde mora stremiti socijalna politika, da dejanstveno odpravi truck sistem (plačevanje v naturalijah) in da omeji odbitke od plače (radi slabega dela, kršenja delovnega reda itd.). Urejati mora pravilno odpovedne roke.

Resnično izvajanje zakonite zaščite delavstva je zagotovljeno samo tedaj, če bedi nad njim nezavisna, zaupanja vredna in v stvari izobražena kontrola, inšpekcija dela, ki mora nadzirati izvajanje zakonitih predpisov delavske zaščite, svetovati ostalim upravnim organom v stvareh, ki se tičejo delavske zaščite in podajati vladi in parlamentu pravilna poročila o vseh delavskih zadevah.

Ena najpoglavitnejših nalog socijalne politike pa je danes udejstvitev in ureditev delovnega zavarovanja.

Že člen 31. ustave predvideva zavarovanje delavcev za primer nesreče, bolezni, brezposelnosti, nesposobnosti, starosti in smrti. Od teh zavarovanj je pri nas do sedaj izpeljano samo nezgodno in bolniško zavarovanje in še to nezadovoljivo. Izvesti pa je treba še starostno in nesposobnostno delavsko zavarovanje, ki naj zagotovi delavca in njegovo rodbino proti gospodarskim posledicam trajne delovne nezmožnosti radi telesnih ali duševnih bolezni ali starosti.

Prav tako je treba izpeljati brezposelno zavarovanje delavstva, ki brez svoje krivde ne najde dela, ker ni povpraševanja po njem v njegovi stroki. V svrho posredovanja dela je treba borze dela pomnožiti, ne pa ukinjati, ker posredovanje dela bo znatno olajšalo izvedbo brezposelnega zavarovanja.

Prav tako je treba čimpreje zakonitim potom urediti vprašanje delavskih vdov in sirot, ki danes obremenjajo ne morda onih, za katere je oče dajal svojo življensko silo, temveč predvsem one, ki to breme najtežje prenašajo, delavske vrste.

In sem spadajo vojne žrtve, ki so dale vso svojo silo — življenje državi. Tisti invalidski zakon, ki je sedaj podpisan še daleč ne da tega, kar bi se moralo dati vojnim vdovam in sirotam.

Nadalje mora država zakonitim potom izboljšati pokojninsko zavarovanje uradnikov, ki danes niti od daleč ne zadostuje dejanstvenim potrebam, in bi moral vsak uradnik, če bi bil navezan na zakonito predvideno penzijo, že po 14 dneh prosjačiti ali pa lakote umreti.

Zaščito mater in porodnic je treba razširiti na vse ženske, ki si same služijo svoj kruh in porodniško zavarovanje more nuditi materi podporo za dobo zakonitega mirovanja ob porodu v znesku polne plače, brezplačno zdravniško pomoč in porodno opremo, po potrebi tudi brezplačno oskrbo v porodnišnici.

Ogromne naloge čakajo našo socijalno zakonodajo še v stanovanjskem vprašanju, tako z ozirom na nezadostno število stanovanjskih hiš kot na neprimernost nekaterih stanovanj, ki bijejo v lice vsem higijenskim predpisom. Isto velja tudi o skrbstvu za siromake, ki je pri nas komaj v povojih.

Kdor vidi na ulici in na cesti človeka, brez roke, brez noge, polomljenega, vsega v cunjah, po zimi zmrzujočega, kako prosi, da bi imel vsaj za suh kruh, in kdor ima v prsih srce, ta bo razumel, da tu treba pomoči. Saj je največ teh siromakov vojnih invalidov — ker umevno — s 7 Din, ali 48 Din na mesec se pač ne da živeti, na noben način, pa naj poskuša kdor kakorkoli hoče.

Vse to in še več (kar pa ne gre vse navajati radi majhnega prostora) je zadeva socialne politike. In glejte, reducirajo ji proračun, takorekoč reducirajo samo politiko.

Mi, vojni invalidi, vojne vdove in sirote smo odločno proti temu. Mi protestiramo in zahtevamo, da se posveti socialni politiki in socialni zakonodaji največ pažnje in največ kredita.

Kritika o invalidskem zakonu.

Konec.

Zakon daje neke prednosti častnikom srbske in črnogorske vojske in dobrovoljcem častnikom iz teh vojsk.

Dotični častniki, ako so vpokojeni, dobe višje čine po novem zakonu o ustrojstvu vojske in mornarice.

Istotako se tudi rodbine padlih ali umrlih častnikov prednavedenih vojsk prevedejo po novem zakonu o ustrojstvu vojske na nove boljše prejemke.

Vse to bi bilo pravilno, ako bi se ne delalo razlike med častniki prednavedenih vojsk in drugimi častniki.

Znana je ona večna pesem, ki se tako žalostno glasi, o kronskih vpokojencih. Kakor obstoja med civilnimi državnimi uslužbenci razlika med vpokojenci, tako jo je napravil tudi invalidski zakon. Za ene naj velja nov državni zakon, za druge pa še stari predvojni zakoni.

Ako bi hotel biti invalidski zakon v tem oziru dosleden, bi moral iz principa invalidnosti, vsled katere priznava višje čine pri pokojninah, priznati višje čine dinarskim in kronskim vpokojencem, če že loči v prejemkih ene od drugih. Tako bi moral tudi kronski vpokojenec oficir dobivati svoje pokojninske prispevke po naslednjem višjem činu.

Vendar bodo pa razmere zahtevale, da se v doglednem času tudi kronski vpokojenci zjednačijo z dinarskimi.

Tudi je značilno, zakaj dobivajo samo srbski in črnogorski oficirji, ako ostanejo v aktivni državni službi invalidnino, vsi drugi državni uslužbenci invalidi pa ne.

Pravilno bi bilo, da dobiva vsak državni uslužbenec ono, kar mu za njegovo pohabljenost pripada. Nižji državni uslužbenec je iz materijelnega stališča teh dohodkov še bolj potreben, kot višji.

Če se za vstop invalida v državno službo zahtevajo vsi dotični pogoji kot za zdravega, je jasno, da mora invalid s svojimi zmožnostmi isto vršiti kot drugi. Svoje prejemke v državni službi mora popolnoma odslužiti, zato ne vemo, zakaj bi mu ne pripadala invalidnina, ki je samo odškodnina za njegovo hibo.

Ako dobiva privatni nameščenec z boljšo plačo invalidnino, zakaj bi je ravno državni uslužbenec ne.

Princip, da aktivni državni uslužbenec ne more dobivati pokojnino in plačo ob enem tukaj ne more veljati, ker zakon dosti natančno loči invalidnino od pokojnine.

Najboljše pa se to pokaže ravno pri srbskih in črnogorskih oficirjih in dobrovoljcih, ako so v državni službi, ki jim zakon daje v tem oziru drugačne pravice kot ostalim državnim uslužbencem invalidom.

Bivši avstro-ogrski častniki so pri vsem tem, ako so sedaj v državni službi z novim zakonom prizadeti, da zgube takozvano ranjeniško doklado, ki jim jo predvideva zakon iz leta 1875. Do sedaj se jim je ta doklada še vedno izplačevala, ker je bilo za nje predvideno, da jo dobivajo, akoprav so v državni službi, le pokojnina se jim ukine.

Ker pa sedanji invalidski zakon ukinja vse prejšnje zakone jim ta doklada seveda odpade.

Sicer so pa v splošnem prizadeti, ako pomislimo, da dobe drugi oficirji invalidi, ako nimajo pokojnine in so siromašni, dnevnice 20 ali 30 Din. Torej tudi ti se deloma zjednačijo s tovariši vpokojenci, čeprav imajo privatne plače, le državni uslužbenci oficirji ostanejo brez vsega.

S tem pa so oficirji-državni uslužbenci precej prikrajšani in jih bo to najbrž precej odganjalo od državnih služb.

Tako smo predebatirali o celem novem invalidskem zakonu in našli precej, kar se da kritizirati.

K zakonu je izšel že tudi pravilnik, ki je nekatera vprašanja v svoji razjasnitvi napravil še slabša in bolj zamotana.

O pravilniku bomo spregovorili pozneje posebej, ker so njegove določbe za naše vprašanje velevažnega pomena.

K svoji splošni sodbi o zakonu moramo ob sklepu reči, da se nam zdi, kakor bi nikjer ne podajal točnega izraza ravno pri najvažnejših vprašanjih.

urad dela, neke vrste borza dela. Že prej je obstajala posredovalnica za žene glede raznih pridobninskih poklicev, vendar je bila ta tako majhna, da ni odgovarjala potrebam. Uradi dela pa bi naj prevzeli nalogo, da reguliraio delovno razmerje, da delavce spravijo na primerno mesto in delo. Danes se lahko reče, da ti uradi dela niso povsod izvrševali svoje zadače, posebno se je to opažalo v manjših mestih. Krivda je bila, seveda tudi v tem, ker je bila stvar nova in ni bilo dovoli izvežbanih moči. Zadnja leta vojne, demobilizacija in povojna doba, so stavili na urade dela velike zahteve Težkoče glede zaposlenja žen je delalo tudi pomanikanje njih predizobrazbe potrebne za pridobninski poklic. Med vojno in po vojni so se upostavile razne nove oblasti glede prehranjevanja in s tem seveda tudi službena mesta, ki niso zahtevala kakšne predizobrazbe in ki so se zasedla od žen, največ pa od mladih deklet Velik del žensk pa je prihajalo v urad dela se posvetovat, oziroma iskat svetov. One so prosto iskale »delo«. Tu se je pokazalo najboli pomanikanje izvežbanih moči. Žena ni bila izvežbana za noben poklic in uprav zato so se izdala določila, ki so olahkočala ženo, da se je izvežbala. Največ se je šlo pri tem za vojne vdove. Dobile so denarne podpore, da so lahko naredile kurz in se tako vsposobile za pridobninski poklic.

Na socialnem polju je posebno omeniti ustanovo za sorodnike v vojni padlih in pa državno zvezo vojnih kamor. Poleg mnogih privatnih ustanov za ta namen, so bile pred vsem te, ki so poskušale vojnim vdovam in njih otrokom olajšati življenje. Izobrazba otrok naj bi se zasigurala. Tudi počitki se naj daio, da se mater zopet usposobi za pridobitni poklic. Pripomniti se pa mora, da izvedba vseh teh ustanov ni bila izvršena v tej meri, kakor je bilo želeti. Pomagalo se je razmeroma le nekolikim. V splošnem so pa bile vojne vdove prepuščene same sebi.

Posebno težaven položaj je nastal, ko se je vojna končala in so se možje vrnili z bojišč. V gospodarskih obratih se je moral narediti prostor za težke invalide in druge. Tudi tu je bilo potrebno marsikateremu si izbrati drug poklic, kakor ga je imel poprej.

Pokazalo se je, da je prenapornost žene, ki je morala skrbeti za gospodinstvo in za pridobnino, imelo za gospodarstvo slabe posledice in da je izčrpalo vse moči žene. Odpočiti si, to je bilo prepotrebno. Ali ta odpočitek se ni mogel primeniti za vojne vdove, tudi če je ona poskušala ga uporabiti. Ako se je bolje posvetila gospodinstvu in vzgoji otrok, so bili dohodki za življenje premajhni. Skrb za kruh ji torej ni pustila počitka.

Gotovo pa je, da se je vojna vdova v tem času, ko je morala skrbeti za vsakdanji kruh, ko je morala delati za vojno, ko je morala vzgajati svoje otroke, jela čimboli zavedati svojega pomena v družbi kot državljanka. Ravno tako je spoznala, da je nemogoča vzgoja otrok, ako ni denarnih sredstev. Posebno je potreben denar, če se hoče otroka dati izučiti obrti ali rokodelstva. Iz tega je sledilo, da se naj zaščiti žensko delo. Znano je, in priznano, da žena, ki mora skrbeti za otroke, mora dobiti vsa prava, kakor moški in to je prva zahteva za vojne vdove in sirote.

Ozirati se je pa treba tudi na vojne vdove, ki nimajo otrok. Tudi one imajo pravico, da se jih preskrbi, da se jim da mogočnost, izvrševati svoj pridobninski poklic v polni meri.

(Dalje prihodnjič.)

Tam, kjer potrebuješ jasne zaščite, zaman iščeš izraza.

Ko ga sprejemamo, nas takoj navdajajo misli za popravo, za spremembo.

Mi mu že predvidujemo pot k reviziji.

Ne moremo ga prilagoditi svojim potrebam.

Izvajanje tega zakona, ako se bo vedno točno vršilo, nam bo šele pokazalo v čem smemo reči, da smo profitirali.

Imamo pa, kakor rečeno, slabe nade, in rešitev našega vprašanja nam ni prinesla povoljnih uspehov.

Izvleček iz načrta novih pravil.

Lanski kongres v Skoplju je pooblastil plenarni središni odbor, da sprejme nova pravila našega udruženja. Novi invalidski zakon predpisuje neke določbe, po katerih se ima naše udruženje reorganizirati. Sicer se nam zdi malo čudno, kakor da invalidski zakon posega v notranje organizacijske pravice, vendar pa je dal inicijativo, da se misli napraviti reorganizacijo.

Izvršni odbor je prejel načrt novih pravil s pozivom, da jih predela in stavi plenumu središnega odbora svoje eventuelne spreminjevalne predloge.

Rok je zelo kratek in sestavljen je posebni odsek, ki bo načrt predelaval. Našim podružnicam in članstvu pa hočemo objasniti one točke, ki se nanašajo na spremembe.

Podružnice lahko eventuelno stavijo izvršnemu odboru tudi svoje predloge, da jih bo vpošteval pri plenumu.

Načrt predvideva sledeče:

Čl. 1. Udruženje tvorijo krajevne in oblastne organizacije.

Naziv bi bil »Središno Udruženje vojnih invalidov kraljevine SHS.«

Čl. 2. Namen udruženja ostane isti kot v starih pravilih. Le točka a) bi se spremenila v toliko, da je namen udruženja delovati za zboljšanje invalidskega zakona, in končno je še en nov odstavek »Da si po možnosti osnuje azile za poboljšanje svojih članov, ki se vdado nespodobnemu življenju.«

Čl. 4. je skrajšan in sicer določa samo, da se bo udruženje brigalo najti pota, s katerimi bo ojačalo svoja finančna sredstva za potrebe.

Čl. 7. Člani imajo pravico voliti krajevni odbor in preko svojih delegatov oblastni in središni odbor, ali pa da so voljeni v krajevni, oblastni ali središni odbor, ako so vojni invalidi.

Vsak član pa bi imel pravico do pismenih ali ustmenih predlogov bodisi na krajevni oblastni, središni odbor, plenarno sejo ali kongres.

Vpogled zapisnika seje pa ima član le pri krajevnemu odboru.

Čl. 8. Novo je sledeče: Ako član pismeno odstopi, mora priložiti čl. knjižico, ki ostane udruženju. Člane izključuje plenarna seja na predlog oblastne skupščine. Izključeni ima pravico pritožbe na prvi redni kongres.

Vsak član mora imeti knjižico in znak. Forma znaka se bo osvojila.

Čl. 10. je spremenjen samo nekoliko pri predlaganju častnih članov. Predloge morejo staviti tudi oblastni odbori, ako imajo sklepe oblastnih skupščin. Predlogi se stavijo 30 dni pred kongresom.

Čl. 13. se zamenja samo z oblastnimi in krajevnimi odbori in skupščinami (mesto izvršnih in podružničnih).

Čl. 15. Izredni kongres more sklicati, ako ga ne upravni ali nadzorni središni odbor 10 oblastnih odborov (prej polovica izvršnih odborov).

Vsak oblastni odbor ima pravico do 2 delegatov in vsak delegat ima en glas (prej je imela Slovenija 15 delegatov).

Čl. 21. Odbor za prošnje in pritožbe stavljene kongresu sestoji iz 10 članov oblastnih udruženj.

Vsa vprašanja in predlogi kongresu morajo biti stavljeni 30 dni pred kongresom.

Čl. 22. predviduje popolnoma drugačno volitev središnega odbora (prej čl. 21.).

Ako bo predsednik središnega odbora po kockanju moral izstopiti, se voli drugega.

Vsako 3. leto mora po kockanju odstopiti polovica članov središnega odbora in njihovih namestnikov in sicer upravnega in nadzornega odbora. Toliko članov potem kongres voli na novo. Obrazuje se kandidativni odbor, ki poleg predsednika predlaga tudi nove člane odbora v dvojnem številu.

Kandidativni odbor sestoji iz 10 članov oblastnih odborov, katere izvoli kongres. Novi člani središnega odbora se volijo tajno.

Pred završitvijo kongresa se na seji, kateri prisostvuje poleg izvoljenega središnega odbora tudi po en delegat vsakega oblastnega odbora porazdele funkcije v upravnem in nadzornem odboru.

Ako se v delovanju središnega odbora izkažejo nepravilnosti se na isti način, kakor je gori obrazloženo, voli cel novi središni odbor.

Čl. 24. je zelo skrajšan (prej čl. 23).

Upravni odbor ima 8 članov brez predsednika in 4 namestnike (prej 25 in 12). Nadzorni odbor 4 člane in 2 namestnika (prej 5 in 3. Op. S 4 čl. se sploh ne da glasovati.) Središni odbor mora biti stalno v Beogradu. Po potrebi se more sam izpopolnjevati do en četrt članov in sicer samo na plenarnih sejah. V istem členu ima nadalje svoje naloge (prej čl. 25), ki so precej razširjene. Poleg prejšnjega ima, da upravlja vse fonde udruženja za kar predpiše pravila, da nadzira izvajanje invalid. zakona in dela za zboljšanje istega, za sezidavo inval. doma v Beogradu, da na plenarnih sejah polaga za vsakih 6 mesecev bilance, da plenarnim sejam predloži proračune, da revidira oblastne in krajevne organizacije in v slučaju nepravilnosti podvzame korake, da pregleda in odobri proračune oblastnih odborov, razsoja spore med oblastnimi in krajevnimi organizacijami, pregleduje vsako leto račune oblastnih odborov, napravlja letne bilance in jih objavlja, urejuje list, statistiko, sklicuje vsakih 6 mesecev plenarne seje po potrebi pa večkrat.

Čl. 26. Vsakih 6 mesecev so plenarne seje z delegati oblastnih odborov.

Vsak oblastni odbor ima po enega delegata.

Plenum ima namen, da:

Pregleduje delo središnega odbora, sprejema ali odbija poročila, kontrolira delo in oblast po odredbah pravil in kongresa, daje direktive za delo, daje vse odločbe o organizacijskih vprašanjih tičočih se kongresa, odločbe o porabi kapitala, odločuje o zadrugarstvu in njegovem razvijanju, odobruje budžet, izključuje člane. Plenarnim sejam prisostvuje upravni in nadzorni sred. odbor s prvico glasovanja. Sklepčne so z nadpolovično večino delegatov oblastnih odborov. Sklicati jih more upravni ali nadzorni odbor.

Čl. 31. Upravni odbor ima iste naloge kot po starem, samo da je njegov položaj časten (člani ne dobivajo nagrad).

Čl. 32. Nadzorni odbor pa ima nekoliko bolj obširne naloge kot prej.

Voditi ima nadzorstvo posebno nad finančnim in sploh materijalnim poslovanjem upravnega odbora; daje navodila blagajniku in odpravi takoj vse nepravilnosti, v slučaju nepravilnosti podvzame tudi takoj korake za odškodnino udruženju, da v slučaju velike zloupotrebe sezove plenarno sejo ali izredni kongres, po potrebi more tudi ustaviti delo v materijalnem oziru in da vsak mesec enkrat pregleda knjige ter blagajno, ugotavlja pravilnost ali nepravilnost, podpisuje 6 mesečno in letno bilanco in da svoje izjave.

Čl. 33. Pri organizacijskih inštancah je novo to, da se ima pravico vsak nižji odbor obrniti se direktno središnemu odboru, ako njegov nadrejeni odbor ni pravočasno zadeve vzel v postopanje.

Proti odlokom oblastnih odborov se morejo krajevni odbori pritožiti na središni odbor v vprašanjih organizacije.

Čl. 34. V vsakem kraju, kjer je sedež oblasti, mora obstojati oblastni odbor inval. udruženja. Vsak oblastni odbor ima svoja pravila, ki jih potrjuje veliki župan, a poprej pregleda središni odbor. Središni odbor mora nastopiti glede potrebnih sprememb pravil. Zato morejo oblastni odbori spremembe pravil vršiti le po pristanku središnega odbora.

Čl. 35. Oblastne skupščine redne so vsako leto do 25. marca. Izredne skliče upravni odbor po potrebi, ali pa jih skliče dve tretjine krajevnih odborov tudi le, ako se izkaže potreba.

Nadzorni odbor pa jih skliče, ako konštatira nepravilnosti. More tudi ustaviti delo, toda isti dan sklicati izredno skupščino, vendar pa to vedno po predhodnem odobrenju središnega odbora, kateremu mora pismeno javiti z obrazloženjem potrebe. Vršenje skupščin se objavi v glasilu.

Čl. 36. K oblastnim skupščinam gre od vsakega krajevnega odbora iz iste oblasti po en delegat.

Nadpolovična večina tvori sklepčnost. Ako se skupščina ni mogla vršiti, jo oblastni odbor skliče ponovno v 15 dneh, brez ozira na število delegatov.

Čl. 37. Oblastne skupščine sprejemajo ali odbijajo poročila oblastnih odborov in podvzemajo korake za ev. povrnitev škode, volijo odbore, odločujejo v vseh vprašanjih organizacije na svojem teritoriju, volijo delegate in namestnike, pomagajo akciji središnega odbora in po svobodnem prevdarku odločujejo za ekonomska podjetja na svojem teritoriju. (Sledi nadaljevanje.)

Naše gibanje.

Občni zbor. Izvršni odbor Udruženja vojnih invalidov v Ljubljani sklicuje izredni občni zbor Podružnice Udruženja vojnih invalidov v Mariboru za dne 7. marca t. l. ob 9. uri dopoldne v Gambrinovi dvorani v Mariboru.

Dnevni red:

1. Vzrok demisije celokupnega odbora podružnice.
2. Absolutorij.
3. Volitev novega odbora.
4. Slučajnosti.

Vse članstvo se pozivlja, da se izrednega občnega zbora polnoštevilno udeleži.

V Ptuju se je vršil redni občni zbor 17. januarja ob precej veliki udeležbi članstva, vkljub skrajno slabemu vremenu. Od nekdaj že je ptujska podružnica jaka postojanka naše organizacije, zato so pa tudi uspehi vedno lepi in zadovoljivi.

Občni zbor je otvoril tov. predsednik Berlič s pozdravom na vse člane, kakor tudi na delegata I. O. Spominjal se je tudi vseh v preteklem letu umrlih članov in so v znak sožalja zaklicali zbrani trikrat »Slava«.

Podružnica ima 163 moških in 42 ženskih rednih članov. Vpisanih je pa precej več članov, ki so pa žal malomarni in se mnogi tega že kesajo. To kaže predvsem dejstvo, da pristopajo zopet v lepem številu k našemu udruženju. Največ dela je bilo z reduciranci in marsikatera vojna žrtev se ima zahvaliti invalidski organizaciji, da bo pridobila zopet nazaj svoje pravice.

Izdatkov je bilo v preteklem letu Din 5123·05, dohodkov pa Din 9615·21, prebitek torej znaša Din 4492·16, skupno premoženje podružnice z inventarjem vred pa je Din 6468·46.

Občni zbor je vzel poročilo uprave s pohvalo na znanje, ter je volil tudi za naprej po večini stari odbor. Le za predsednika podružnice je bil izvoljen tov. Maroh, ker tov. Berlič za enkrat ni mogel več prevzeti predsedstva.

Delegat Izvršnega odbora v Ljubljani je nato razložil zakon, vso borbo za njega in njegovo izvedbo. Predvsem je pojasnil člene, ki govore o zdravljenju, pokojnini in prevedbi. Zadnje je posebno naglašal in pozival članstvo, da ne bo nobene vojne žrtve, ki bi zamudila prijave na sodišču.

Članstvo se dobro zaveda, da se organizacija bori z vsemi sredstvi, ki so zakoniti, da se čim več doseže v njih prid. Članstvo pa tudi dobro ve, da ni organizacija kriva neuspehov, temveč dotični gospodje, ki so v prvi vrsti poklicani, da izdelajo dobre zakone, pa tega nočejo storiti. In to vsled tega, ker so med vojno živeli v izobilju in istotako žive še sedaj — za trpljenje pa sploh nimajo zmisla. Socijalni čut pri njih ne existira, zato ga niti ne poznajo. Zato vse vojne žrtve skupaj!

Iz Jesenic. Prevedba je izvršena. Mnogo je bilo preglavic, predno smo se mogli oddahniti, a šlo je. Pohvalno moramo omeniti sodišče v Kranjski gori, ki nam je ustreglo, da smo se prijavljali lahko ko je bil uradni dan na Jesenicah. Tudi davčni urad nam je izgotovil potrdila, dasi ne prav za vse, za katere smo vložili seznam, ne vemo zakaj? Potrdila, katera nam je sodišče izstavilo, pa smo osebno oddali pri računovodstvu, tako da je nemogoče, da bi bilo katero izgubljeno, kar bi se z poštno pošiljatvijo gotovo lahko pripetilo. Sedaj smo samo še radovedni, če se bodo nakazila 1. aprila izvedla, kakor določa inv. zakon?

Pri naši podružnici je včlanjena vdova, za katero smo skoro pet let vlagali prošnje, opomine, urgirali, prosili, predno je bila priznana vojnim vdovam. Seveda, da za ves ta čas ni prejemala niti ficka, a tolažili smo jo, češ, bo pa takrat več, ko bo prejela prejemke za ves ostali čas. In res je računala, da bo prejela okroglo pet tisoč Din, kar bi bilo tudi na mestu. A računala je brez krčmarja — prejela je le štiristopetdeset Din. Kaj češ, kredita ni, pa si pomagaj. Za drugo je denar, za uboge, prestradane vdove, katere so darovale vse na oltar domovine, pa nima para. Socijalna pravičnost je — kje?

Mesto uradnika III. kategorije je razpisano pri okrajnem sodišču v Ptuju. Pravilno opremljene prošnje je vlagati do 12. marca t. l. na Predsedstvo okrožnega sodišča v Mariboru.

Vrhovno invalidsko sodišče. Po novem zakonu posluje kot višja inštanca v invalidskih zadevah tudi za Slovenijo vrhovno invalidsko sodišče v Zagrebu.

Razumljivo je, da bo to sodišče preobloženo z delom, posebno sedaj pri izvedbah po novem invalidskem zakonu.

Mi smo že pred sprejetjem inv. zakona kritizirali, da se za Slovenijo ne ustanovi posebno invalidsko sodišče.

Ker pa novi inv. zakon govori, da se more po možnosti ustanoviti tudi več oddelkov invalidskega sodišča, smo predlagali ministrstvu za socijalno politiko in ministrstvu pravosodja, naj bi se, če že ne stalno, pa vsaj sedaj za časa prevedb ustanovil poseben oddelek zagrebškega višjega sodišča v Ljubljani. S tem bi bilo mnogo prihranjenega na pošiljatvah, na delu in vsa stvar bi šla hitreje od rok.

Izvršni odbor pa je prejel od ministrstva za socijalno politiko odgovor, da invalidska sodišča po čl. 71. sploh še niso ustanovljena in da ni razlogov za novo invalidsko sodišče v Ljubljani.

Ako bo potrebno, se bo ustanovilo v Zagrebu več oddelkov.

Mi bi v prvi vrsti želeli, da se vrhovno invalidsko sodišče po zakonu sploh ustanovi, ker ga še ni, akti pa se naglo nabirajo. O potrebah naše gori obrazložene prošnje pa hočemo še govoriti.

Politične beležke.

V Beogradu je v političnem življenju zavladalo zatišje. Za enkrat, in to menda, dokler se ne sprejme proračun, ne bo krize. Drugače se pa pripravljajo dogodki, ki bodo najbrž privedli do novih volitev. V političnih krogih se veliko govori o nekem medsebojnem preziranju v stranki Davidovićevih demokratov. Nekateri so za zbližanje s samostojnimi demokrati. Pribičević prireja shode. Radić še vedno govoriči, da sta on in Pašić v vsem soglasna, čeravno Radić prireja razne incidente sedaj s tem, sedaj z onim ministrom-radikalom. Stari radikalski veteran Ace Stanojović je zopet v Beogradu, kar pomeni, da nekaj ni v redu

V Grčiji straši revolucija. Proti sedanjemu diktatorju Pangerlosu so hoteli izpodmakniti tla. Pa so prišli na sled in so aretirali vodje opozicije, med njimi bivša ministra Kondilisa in Papanaslavia ter jih internirali na otoku Thirasu. Sodilo jih bo posebno sodišče. Polkovnik Plastiras, ki je bil glavni vodja, je pobegnil v Jugoslavijo.

Gibanje Abd-el-Krimove vojske v Maroku. Francozi razglašajo, da je vladalo v zimskem času na marokanskem bojišču nekako

tiho premirje, katerega so izrabili Francozi v to, da so podvrgli svoji oblasti vsa plemena Kabilov, ki prebivajo na francoski coni. Po francoskih poročilih je ostalo Abd-el-Krimu zvestih le še 20.000 pušk. Abd-el-Krimova vojska je začela s pomladansko ofenzivo na več točkah. Trde, da so se Francozi zmotili, in da Abd-el-Krim ne stoji tako slabo, kakor so mislili.

Trboveljska premogokopna družba je sklenila s 1. marcem odpustiti okrog 3000 rudarjev. Ali imajo premogokopni baroni premalo dobička? Ali je res pri nas že vse tako pokvarjeno in predano molohu, da je vseeno, ali se 3000 ljudi kar tako meni nič tebi nič vrže na cesto? Z delavstvom se je začelo postopati že kakor s psi, a tisti, ki bi lahko preprečili in onemogočili tako samovoljnost še povrhu tujega kapitala, se niti ne zmenijo. Cela slovenska javnost je ogorčena nad takim postopanjem te družbe, ki hoče poslednje kaplje krvi izsesati iz rudarja in ga povrh še vreči na cesto. Proti temu so vložili interpelacije samostojni demokrati in Slovenska Ljudska Stranka, delavske strokovne organizacije pa priredile po celi Sloveniji protestne shode.

Nemčija in zveza narodov. Nemčija je prijavila svoj vstop v Zvezo narodov.

Madžarski državni ponarejevalci denarja so pod ključem. Visoka gospoda (knezi itd.) je mislila, da ona sme delati to, kar je za navadnega državljana strogo kazniivo. Vendar bi radi vitežki Madžari to stvar kolikor mogoče omejili in zakrili. Pa nič ne pomaga. Vrše se še vedno nove aretacije.

Zbližanje Nemčije in Francije. Med Nemčijo in Francijo je skleniena začasna trgovska pogodba in velja za štiri mesece.

Amnestija v Bolgariji. Odkar je krvavi Cankov zapustil foteli ministrskega predsednika, je nova vlada izdala amnestijo za politične pregreške. Izpuščenih je bilo sedaj 40 jetnikov. Da je ta amnestija šepava in le pesek v oči, je jasno. Kdo povrne otrokom očete, ki so bili pomorjeni zverinski? Kdo da zadoščenje po nedolžnem zaprtim, ki so jih zverinsko pretepali?

Kruh iz smeti in blata. Pred vojnim sodiščem v Kišenovu v Rumuniji se vrši te dni obravnava, ki čudno osvetljuje razmere v rumunski vojski. Višji častnik Josipescu ter nekaj podčastnikov in delovodja pekarne so kradli moko in jo nadomeščali s smetmi in različnimi odpadki in tudi s cestnim blatom.

Trinaist smrtnih obsodb zaradi špijonaže. Radi vojaške špijonaže v prilog Estlandiji in zaradi razstrelievalnih atentatov je bilo po tritedenski obravnavi pod vojaškim kolegijem najvišjega sodišča v Moskvi obsojenih na smrt trinaist obtožencev.

Nedeliski počitek v trgovini. Prihodnje dni izda minister za trgovino in obrt naredbo, po kateri bodo smele trgovine in obrti v krajih, ki imajo manj kot deset tisoč prebivalcev, poslovati ob nedeljah do 2. popoldne.

Vodnikova družba se je ustanovila v Ljubljani. Izdajala bo letno 4 knjige, ki jih bodo prejeli udje. Ud lahko postane vsak, kdor plača 20 Din. Prijateljem knjig bo dobrodošla.

Zjednačenje davkov se pripravlja. Baje je že vladni predlog odobren. Čas bi že bil, da bi bili v celi državi enaki davki, da ne bo samo Slovenija največ plačevala.

Na Kitajskem je novo vstaško gibanje. Isto je v Siriji, kjer so Druzi začeli ponovno z napadi. Ljudje se ljubijo klati.

Književnost.

M. Beer-Štukelj: »Karl Marx, njegovo življenje in njegov nauk. V založbi »Zadružne založbe« Ljubljana, Aleksandrova cesta je izšla najboljša knjiga o marksizmu izpod peresa slovitega nemškega pisatelja Beera. Slovensko izdajo je priredil s. Ciril Štukelj. Ta knjiga je izšla v Nemčiji v dveh letih v štirih izdajah. Gotovo se bo tudi v Sloveniji razširila med one, ki jim je predvsem namenjena — med delovno ljudstvo. To delo ni navadna agitacijska brošura, temveč delo z globoko, poučno vsebino. Da navedemo le najvažnejše poglavje:

Marxova pomembnost. — Njegovi starši in prijatelji. — Dijaška leta. — Vstop v življenje. — Nastanek marksizma kot novega svetovnega naziranja. — Revolucionarni duh 40-ih let in revolucija 1848. — Marxovo delovanje v Angliji. — Internacionala. — Pariška komuna. — Marxova smrt. — Materialistično zgodovinsko naziranje. — Razred, razredni boj in razredna zavest. — Vloge delavskega gibanja in proletarska diktatura. — Marxov gospodarski nauk itd.

Knjiga, ki obsega 120 strani velikega formata, stane le 20 Din in se naroča pri Zadružni založbi«, Ljubljana, Aleksandrova cesta. Razprodajalci imajo 25% popusta. Vsem svojim bralcem priporočamo, da si knjigo naroče, ker je v današnji dobi potreben vsestranski pouk v vseh vprašanjih ponižanih in razžalienih.

Novičar.

Za kaj vse lahko porabimo naš novi kovani drobiž? Čez naš novi kovani denar se zmerja veliko. Nekaterim je dvadinarska novčanica pretežka, drugim zopet je ona za pol dinarja premajhna. Vobče vzeto, smo lahko z našimi kovinastimi novčanicami zadovoljni. Dvadinarska novčanica tehta natančno 10 g, enodinarska 5 g in komad za 50 par $2^1/_2$ g. Teža je novčanicam tako za las natančno odmerjena, da jih ne dosežejo v tem oziru trgovski uteži. Sto dvadinarskih novčanic je natančno težkih 1 kg, 50 jih tehta pol kg in 25 komadov $^1/_4$ kg. Naše kuharice se jih bodo lahko posluževale pri tehtanju. Ta novi denar bo dobrodošel tudi po pisarnah. Navadno pismo tehta 20 g in to težo ugotovita dve dvadinarski novčanici. Zelo praktičen je novi denar za slepce, ker se ga lahko otiplje. Upati je tudi, da so nove novčanice tudi glede kovinskih zmesi in vsebine tako sestavljene, da bodo trpežne in ohranile čedno zunanjo obliko.

Ribe, ki lahko utonejo. Čudno se glasi ta nadpis, riba je vendar doma v vodi in diha s škrgami, s katerimi srka zrak neposredno iz vode. In vendar je tako, da ribe lahko utonejo. V to vrsto rib spadajo takozvane labirintne ribe, ki morajo dihati atmosferični zrak. V ta namen imajo poseben organ, imenovan labirintna votlina, ki se nahaja na obeh straneh škrg. Dolgo časa prirodoznanci niso vedeli, čemu služi ta organ, sedaj so si na jasnem, da je labirintium ribam to, kar ljudem in vretenčarjem sploh pljuča. Ako se taka riba ne dvigne nad gladino vode, da se navžije zraka, mora v istini utoniti. Najbolj znana izmed teh rib je takozvana paradižnica, v znanstvenem svetu nazivana makropod, ki jo radi njene bizarne zunanjosti goje vsi naši akvarijі.

Uspeh dolarskih prispevkov v Italiji. Uspeh prostovoljnega dolarskega podpisovanja za ameriški dolg v Italiji je znašal glasom uradnega poročila agencije Štefani 97,072.815 lir, torej ne polnih 100 milijonov, kakor je želel Mussolini.

Zdravniški nasveti.

Če se je komu **kri vnela** (zastrupila), skuhaj senenega drobca in ga obveži na otekli ud kolikor mogoče vročega; nakladek ponovi v 15 minutah.

Če kdo hudo **krvavi iz nosa**, skuhaj hvošča, ohladi ga in hladnega naj noslja bolnik v nos. Dokler ni čaj skuhan, naj bolnik noslja vodo, zmešano z ocetom. Vsekavati se ne sme, tudi naprej nagibati ne. Daj mu mrzle vode na tilnik, če mogoče tudi mrzel poliv na hrbet.

Če je kdo **ozebel (zmrznil)**, prenesti ga je treba skrbno, da se mu ne zlomi kak ud. Naj se prinese v m r z l o sobo in se drgne s snegom in mrzlimi prti, dokler se koža ne otaja. Ko se koža že ogreje, se sme soba polagoma razgreti. Drži mu pod nos salmijaka ali eterja. Nikdar se ne sme zmrzli človek prenesti takoj v toplo sobo.

Če je kdo **omedlel**, položi ga na klop, glavo mu deni nizko, pri vratu in na prsih mu odpni, v obraz in na prsi mu škropi mrzle vode, pod nos mu drži amonijaka (salmijaka) ali oceta, daj mu vina ali dobrega žganja.

Če kdo **vsled padca izgubi zavest**, položi ga na klop, sleci mu tesno obleko, škropi mu čelo in prsi z mrzlo vodo. Treba ga umetno pripraviti k dihanju.

Če je koga **popadel pes**, zavij mu ud nad rano kolikor mogoče trdno, daj na rano obkladek s 3% karbolno kislino.

Zdravilstvo.

Nekaj o strupih. Zdravniki starega in srednjega veka so se posluževali zdravil pridobljenih iz živali. Še v Elizabetinski dobi so rabili balzam, katerega so dobili od netopirja. A francoski zdravnik Mayerne, kateri je zdravil angl. kralja Jakoba I. in Karla I., jima je dajal »žaganje« od človeške, nepokopane črepinje. Danes, ko je že nad sto let preteklo odkar imamo rastlinska in mineralna zdravila, zdravniška veda zopet poskuša pridobivati zdravila od živali. Insulin, umetno sredstvo proti sladkorni bolezni, dobe od ribe nazvane »ribič«. Ta riba je prav posebne vrste in se nahaja v slanih vodah. Iz glave ji moli neka kost, s katero lovi ribe.

Nemški zdravnik Friedmann je iznašel serum proti jetiki. Pridobiva ga od želve. Neko drugo zdravilo proti isti bolezni se dobi od raznih kač.

Proti kačjim pikom imamo danes serum iz strupa kač. Povpraševanja po serumu od kačeklopotače so tako silna, da je nabiranje tega strupenega reptila postala že cela industrija.

Strup velike strupene gaščerice, prebivalke puščave Arizona se vporablja proti paralizi, katera bolezen je tudi med invalidi močno razširjena. Strup kače-klopotače in kobre je v nekaterih slučajih sredstvo proti gobavosti. Brazilski zdravnik dr. Mercondes je glavni zagovornik tega strupa.

Mnoge žuželke so tudi neprecenljive vrednosti za zdravilstvo. Tako se kantaridin dobi od španske muhe, indijske žuželke pa dajo sredstvo proti oslovskemu kašlju.

Mravlje dajo mravljinčno kislino. Mnoga zdravila, katera so preje pridobivali iz zelišč in drevesnih skorij, dobe sedaj iz tera. N. p. salicyl. Salex je sicer latinska beseda, ki pomeni vrba, toda to neprecenljivo zdravilo dobe dandanes iz natrijeve soli. Adrenalin je izvleček iz volovskih žlez.

Raznoterosti.

Kako Angleži volijo župana. Vsako leto 9. novembra je ves London na nogah, da vidi sijajni sprevod novoizvoljenega župana.

V High Wycombe je ohranjen star običaj, da gre župan z vsemi svetovalci do mestne tehtnice, kjer stehtajo vsakega posameznika ter težo vpišejo v knjigo.

Pred več leti so v Leicester-u volili župana s pomočjo prašiča. Vsi kandidati so se zbrali ter se vsedli tako, da so napravili krog v katerega so spustili prašička. Vsak kandidat na županski stolec je dobil poln klobuk fižola. Kateremu je prešič najpreje iz klobuka jedel, je bil izvoljen za župana.

Približno enako se je vršila volitev župana v Grimsby. Trije kandidati so bili izbrani za to visoko mesto. Zavezali so jim oči ter vsakemu navezali velik šop sena na hrbet. Potem so jih peljali na kraj, kjer je bilo zaprto tele. Pri komur je tele pričelo jesti, ta je bil župan. (Kako pa so naši Bohinjci župana volili, je marsikomu znano, kdor pa ne ve, naj pa tam povpraša, če jih če »fasati«. Opomba pisca.)

Največja preproga na svetu. Nedavno so pripeljali v London preprogo, ki tehta enoindvajset ton. Naročena je bila za restavracijski prostor enega izmed največjih londonskih hotelov. Sedemdeset mož je bilo potreba, da so jo mogli pogrniti in velja za največjo na svetu. Stkana je iz 64 orijentalskih preprog. 62 jih je iz Perzije, a dve iz Kitajske. Izdelana je bila v Samarkandi.

Največji daljnogled. Astronomija je silno napredovala od časa, ko je Galileo gledal na zvezde s prvim daljnogledom. Največji daljnogled se nahaja v Viktoriji, britski Kolumbiji, kateri tehta 55 ton. Število zvezd, katere nam je mogoče zazreti s prostim očesom, znaša okoli 5000, a s tem daljnogledom-velikanom pa najmanj tristo milijonov. Cev tega ogromnega aparata je velika dovolj, da bi lahko peljal navadni avtomobil skozi. Leča ima šest čevljev premera in je ob robu dvanajst col močna. Mnogo mesecev jo je bilo treba brusiti in gladiti (polirati) ter v sredini prevrtati 10 in pol cole široko luknjo. Tehta dve toni.

Ali je mogoče čez noč osiveti? »Nikdar niso človeški lasje čez noč osiveli in nikdar ne bodo. Zgodbe o tem so samo pravljice.« To trdi amerikanski učenjak dr. L. A. Hausman, ki se je več let pečal s proučevanjem človeškega lasu in je rezultate tega priobčil v »Scientific American«.

»Pripovedovanja, da so lasje osiveli čez noč, kar igra posebno pri pesnikih veliko ulogo, ni sedaj seveda popolnoma prezreti, toda gotovo je to zapisano smrti, ker pripada le pripovedkam, ki nimajo upravičenosti za znanstveno raziskavanje,« — tako izvaja v svojem spisu dr. Hausman. Ta učenjak je mikroskopično preiskal lase vseh zastopnikov človeških ras in tudi lase predzgodovinskega človeka in je definiral človeški las kot zidanje celic, ki rastejo v treh »oddelkih«. Barva las nastane radi precejšnje množine barvne snovi, ki je nasuta v notranjem »oddelku« v malih celicah pri lasni korenini in sicer pod kožo. »Prvo znamenje, da pojemajo naše moči, kar se pokaže v starosti, je odpoved teh celic, ki ne morejo več pribaviti nadaljne barvne snovi,« tako izvaja dr. Hausman. »Celice imajo ravno še toliko moči, da obnovijo las, toda zmanjka jim moči, da bi las tudi pobarvale. Las je, četudi je izšel iz lasne korenine, le mrtvo tkanje (pletenina) celic, kot je tudi noht, in zato tudi ne morejo v laseh nastati barvne spremembe, ko so enkrat zapustili kožo, seveda izvzeti moramo tu umetno barvanje las. Zato tudi lasje ne morejo svoje barve kar tako spremeniti in ne morejo osiveti kar čez noč.« Dr. Hausman je nasprotnik vseh lasnih sredstev, s katerimi se hoče preprečiti, da glava ne izgubi las ali da lasje ne osivijo. Po njegovem naziranju obstoja edino sredstvo proti p r e d č a s n i pleši ali p r e d č a s n o sivim lasem v tem, da se dovaja žilam, ki vzdržujejo in živijo lasne korenine, potrebna hrana. Dr. Hausman upa, da bo mogel v kratkem objaviti najboljše predpise, ki bodo resnično pospeševali rast las.

Izdaja Udruženje vojnih invalidov.
Odgovorni urednik: **Miha Sernec.**
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.
Zanjo odgovarja: **France Štrukelj.**

Tovarišem invalidom in vojnim vdovam priporočam kupovanje svežega mesa kakor tudi raznih mesnih izdelkov, kranjskih klobas, salam, prekajenega mesa, slanine itd v moji vedno sveži zalogi. Blago je prvovrstno. Razpošiljam tudi po pošti. Za vojne žrtve stalne odjemalce ali pri enkratnem nakupu nad 5 kg znatni popust.

Tovarišem po deželi se priporočam tudi za nakup klavne živine. Dopisnica zadostuje.

JANKO ZEVNIK, mesar, 60% invalid
Šiška-Živilski trg ali
Dunajska cesta 41 (v hiši g. Peterca).